

מלאכי פרק ג פסוק כב - כד

זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל-כִּלְיֵי יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים:
הִנֵּה אֶנְכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא
לְפָנַי בֹּא, יוֹם יִקְוֶה הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא:
וְהַשִּׁיב לִבְ-אֲבוֹת עַל-בְּנִים וְלֵב בְּנִים עַל-אֲבוֹתָם
פֶּן-אֲבֹא וְהִפִּיתִי אֶת-הָאָרֶץ חָרָם:

משנה מסכת עדויות פרק ח משנה ז

אמר רבי יהושע:

מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי, ששמע מרבו, ורבו מרבו, הלכה למשה מסיני,
שאינן אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב,

אלא לרחק המקורבין בזרוע, ולקרב המרוחקין בזרוע:

משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן, ורחקה בן ציון בזרוע;

ועוד אחרת היתה שם, וקרבה בן ציון בזרוע;

כגון אלו - אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב;

רבי יהודה אומר:

לקרב, אבל לא לרחק;

רבי שמעון אומר:

להשוות המחלוקת;

וחכמים אומרים:

לא לרחק ולא לקרב,

אלא לעשות שלום בעולם

שנאמר (מלאכי ג') הנני שולח לכם את אליה הנביא וגומר והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

תוספתא מסכת עדויות (צוקרמאנדל) פרק ג הלכה ד

משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בן ציון בזרוע;

אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע, ולא רצו חכמי לגלות עליהם, אבל מוסרין אותן לבניהם ולתלמידיהם פעם אחת בשבוע

כגון אילו אליהו בא לטמא ולטהר, לקרב ולרחק;

ר' מאיר אומר: לקרב, אבל לא לרחק;

ור' יהודה* אומר: חילוף הדברים;

חנניא בן עדי אומר:

הרי הוא אומר: ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל ויניצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי

והרי דברים קל וחומר: מה משה שהוא רבו של אליהו - לא רצה לגלות הממזרים עד שנתגלו מעצמן,

אלהו, תלמידו של משה, על אחת כמה וכמה שלא יגלה את הממזרים עד שיתגלו מעצמן!?

ראב"ד מסכת עדויות פרק ח משנה ז

טומאה וטהרה - פסלות והכשר קאמר, וכן רחוק וקרוב, אלא שהטומאה הוא פסלות גמור, ורחוק וקרוב הוא הולד פגום
שאמרו חכמים; אי נמי: הטומאה פסול כהונה.

"אלא לרחק את המקורבים בזרוע וכו' דכתיב והשיב לב אבות על בנים וגו'" - משמע ליה על קירוב משפחה קאמר.

ר' (ישמעאל) [שמעון] אומר: להשוות את המחלוקת שיש בין החכמים בדברי תורה -

ר' (ישמעאל) [ר"ש] דריש מהני קראי דלעיל דכתיב זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותם בחורב על כל ישראל חקים

ומשפטים, וכתיב בתריה הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו',

כלומר: על החוקים והמשפטים ישוה לב האבות עם לב הבנים שלא תהיה עוד מחלוקת ביניהם;

וחכמים אומרים לעשות שלום בעולם - כלומר: לעשות שלום לישראל מן האומות ולבשר אותם על ביאת הגואל, וזה יום אחד
לפני ביאת המשיח,

והיינו דכתיב: הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על

אבותם - כלומר: לב האבות והבנים אשר נפל במ מורך מפחד וברחו אלה פה ואלה פה מפני צרותם - ישוה אותו היום

לגבורתו, וישוה אלה את אלה ויתנחמו זה בזה. אמן, וכן יהא בימינו.

והא דכתיב בסיפא דקרא פן אבא והכתי את הארץ חרם - לדעת כולם על המקרא הראשון הוא חוזר, וכך הוא פירושו:

זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותם בחורב וגו', ואם תזכרו - הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' פן אבא והכתי את

(כל) הארץ - כלומר: זכרו תורת פן אבא והכתי את הארץ חרם,

ואם תזכרו - לא אבא, ואשלח לכם מושיע רב והושיע אתכם מאויביכם אמן במהרה בימינו:

רמב"ם על משנה מסכת עדויות פרק ח משנה ז

לא נשמע ממשנה לשון זה, אלא נשמע ממנו הענין, לפי שמשנה הודיע ביאת המשיח מפורש בתורה: אם יהיה נדחך בקצה השמים, ושב ה' א-להיך. ומל ה' א-להיך, וזולת אלה. וכן הודיעם בשם ה' במה שיקדם לפניו וגורמיו, ושיבא לפניו איש יכשיר לפניו את העולם והוא אליהו, והודיעם שאותו האיש לא יוסיף ולא יגרע בתורה אלא יסלק את מעשה העוול בלבד. ואין בזה מחלוקת ולא הכחשה. אבל היתה המחלוקת במהות העוול שיסלק מה הוא. אמר רבן יוחנן בן זכאי כי העוול שיסלק הוא הרחוקת אדם פסול ביחוסו שנעשה כשר בזרוע, וקירוב אדם כשר שהורחק מקהל כהונה או קהל ישראל בזרוע, והביא משל בשתי משפחות שהיו האחת כשרה והשניה פסולה, ונתגבר בן ציון על שתייהן יחד, והחזיר את הפסולה כשרה והכשרה פסולה. והתבונן על התרחקות החכמים מלשון הרע, כי אף על פי שהם יודעין את שתי המשפחות – הזכירו את זו שנעשה לה העוול בשמה, ואותה שהיתה פסולה באמת ועשאה בן ציון כשרה - לא פרסמה, אלא אמרו "ועוד אחרת היתה שם וקירבה בן ציון בזרוע".

ור' יהודה אומר כי אין עוול אלא בהרחקת הכשר בלבד:

וחכמים אומרים אין עוול ביוחסין - כל הנקרא בשמי וכו' = הכל מתיחסין אל האמת, והתורה היא אב לכל, אבל העוול הוא השנאה שיש בין בני אדם, לפי שהיא שנאת חנם והוא עושה לו עוול בשנאתו אותו, והוא אמרם "לעשות שלום בעולם".

בית הבחירה למאירי מסכת אבות פרק ב

רבן יוחנן בן זכאי כו' הוא היה אומר: "אם [למדת תורה] הרבה כו' שלכך נוצרת" כלו': שכוונת מציאות זה העולם אמנם היא לכוונת תכלית השלימות על הדרך שיתבאר וכדכתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו

בית הבחירה למאירי מסכת עדויות פרק ח

משה רבינו ע"ה נבא בשיבת הגליות וביאת המשיח, כדכתוב אם יהיה נדחך בקצה השמים וכו' ושב ה' את שבותך וכו', וקבלו מהלכה שיקדם לו אליהו לישר הלבבות, והודיעו מעתה קבלתם שלא יבא אליהו להוסיף על התורה או לגרוע או לחדש דבר, אלא להסיר החמסים וליישר הדיעות ולברר היחסים. . . . ור' יהודה חולק, שלא ישתדל בריחוק אותם שנתקרב, שמכיון שנטמעה - נטמעה, אלא לקרב אותם שנתרחקו בזרוע; ור' שמעון אומר: "להשוות את המחלוקת", כלומר: שלא ישתדל בכך מאליו אלא על ידי ערער וטענת המזמינים אותו לכך מצד קבלתם ולהשוות את המחלוקת.

וחכמים אומרים:

שלא ישתדל בכך כלל, אפילו על ידי טענה,

וכל השתדלותו לא יהיה אלא בהשלמתם לתורה ולתע' ולדעת האמתיות ולמדות המעולות ולהשגת תכלית השלמות, שהוא סוף בטחוננו ותכלית כונתנו,

והוא שאמרו "לא לרחק לא לקרב, אלא לעשות שלום בעולם",

שהאהבה וקרוב הלבבות - הם סיבת האמת בכל דבר,

והיא בנין אב לכלם,

ועל זה נאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. אמן אמן:

בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף ל עמוד א

לעולם יהא אדם שוקד על תורתו עד שיהיו דברי תורה מסודרין בפיו, שאם אדם שואלו דבר - אל יגמגם, אלא יאמר מיד, וכל שעושה כן - עליו נאמר לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, שאפילו אב ובנו, רב ותלמידו, שאין דרכם להתקנא זה בזה, כמו שאמרו: "בכל אדם מתקנא, חוץ מבנו ותלמידו", כל שהם עוסקים בתורה וחולקים - נעשו אויבים זה לזה, שגדר האהבה הוא שווי הרצון, וכל שאין שם הסכמה אחת - אין כאן אהבה, ומכל מקום, אחר שאין מחלקתם לכוונת נצוח אלא ששניהם מכוונים להוציא הדבר לאמת - אין זזין משם עד שנעשו אוהבים זה לזה, ר"ל שנשכמים לדעת אחת.

רלב"ג שיר השירים ד:ה "ראש אמנה"

והוא מבואר שהמניע הראשון הוא סיבת האמת בכל דבר זולתו

בית הבחירה למאירי מסכת תענית דף כב עמוד א

וכל התרעה סתם, ר"ל שלא נאמר עמה 'ואין מתענים' – היא מלה כללית לתענית ולהתרעה, אא"כ בשבת; ובנין אב לכלם מה שאמר "על כל צרה שלא תבא על הצבור - מתריעים עליה מיד",

ספר מגן אבות (למאירי) הקדמה

כלומר שיקבל דבריו וישהו רצונו עם רצונו, והוא ענין האהבה האמתית,

בית הבחירה למאירי מסכת אבות פרק ד

ר"ל: כי גדר אהבה = שווי הרצון, וחלוק הדעות - הוא האיבה האמתית,

ואמרו: לא זזו משם עד שנעשו אוהבים,

כלומר: שאינם מכוונים רק לידיעת האמת, ויודה אחד לחברו הראוי להודות מצד הקבלה והענין:

חיבור התשובה א:ב

המדרגה הרביעית היא שלא התעורר מעצמו לתשובה, רק שהוכיחוהו על מעשיו הרעים וקבל תוכחתם וחזר בתשובה על ידי התוכחת ההיא –

היא מטוב ההנהגה ומיושר המדות, ובעל המדה הזאת נקרא חכם, ועליו אמר שלמה הוכח לחכם ויאבהך,

ונכלל במלת 'ויאהבך' - שישמע ויקבל התוכחת,

כי מלת 'אהבה' - מונחת על היות הדעות שוות,

כמו שבארו הפילוסופים על גדר האהבה: "אחדות הדעות ושווי הרצון",

כמאמר אחד מהם "האוהב אח*ד? הוא אתה" . . .

וזה הענין אצלי ביאור אמרם ע"ה לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער - מאי את אויבים בשער?

אפילו האב ובנו הרב ותלמידו בשעה שיושבים ועוסקים בתורה נעשים אויבים זה לזה,

רצו בזה שמאחר שהם נושאים ונותנים ואין עולים לדעת אחת - קראם אויבים על צד שאין דעותיהם שוות,

והזכיר האב ובנו והרב ותלמידו על שם שאין שנאה ביניהם במשאם ובמתנם, כאמרם ז"ל: בכל אדם מתקנא חוץ מבנו

ותלמידו, ואמר שאפילו אלו, שלא נשאר שום סיג של שנאה ביניהם, רק ריחוק הדעות - נקראים אויבים על צד בלתי השתוות דעותיהם,

ויורה זה גם כן סוף השמועה אמרו שם: אמר רבא: לא זזו משם עד שנעשו אוהבים זה לזה,

רוצים בזה שסוף מחלוקתם הוא לבחון האמת ויודה האחד לחברו כפי מה שהכריע העיון על דעת האחד

וקראם אוהבים בהתקרב רצונם ובהשתוות דעותיהם על צד מה שאמרו הפילוסופים בגדר האהבה כמו שביארנו.

מאירי לאבות פרק א

שאי אפשר לאדם בלא חבר יגלה בו סדריו וסודותיו, וצריך לחבר נאמן רוח מאד יהיה לו כעצמו, כמאמ' "האוהב - הוא אתה"

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק א משנה ו

ואמרו "וקנה לך חבר" - הוציאו בלשון קנייה, ולא אמר: 'עשה לך חבר', או: 'התחבר לחברים', וכיוצא בזה, והכוונה:

שראו לאדם שיקנה לעצמו חבר על כל פנים, כדי שיתקנו בו כל עניניו, כמו שאמרו: "אי חברא אי מיתותא";

ואם לא מצאו - צריך להשתדל בו, ואפילו ימשכהו לחברות תחילה עד שיהיה חבר, ולא יסור מלכת אחר רצונו, עד שיחזק

חברותו, כמו שיאמרו אנשי המוסר: כאשר תתחבר - אל תתחבר לפי מידותיך, אלא התחבר לפי מידות חברך.

וכאשר יסמוך כל אחד משני החברים על זה הציווי, תהיה כוונת כל אחד מהם להשלים רצון חברו, ותהיה כוונת שניהם דבר

אחד בלא ספק. ומה טוב מאמר אריסטו: "החבר - אחר שהוא אתה".

Nichomaeus Ethics IX:4

4. The forms which friendly feeling for our neighbors takes, and the marks by which the different forms of friendship are defined, seem to be derived from the feelings of regard which we entertain for ourselves.

A friend is defined as a. one who wishes, and promotes by action, the real or apparent good of another for that other's sake; or b. one who wishes the existence and preservation of his friend for the friend's sake. (This is the feeling of mothers towards their children, and of former friends who have quarrelled.)

Others say that a friend is c. one who frequents another's society, and d. who desires the same things as he does, or e. one who shares his friend's joys and sorrows. (This too is very characteristic of mothers.)

Friendship also is defined by one or other of these marks.

[2] But each of them is also found in a good man's feelings towards himself . . . It is therefore because the good man has these various feelings towards himself, and because he feels towards his friend in the same way as towards himself (**for a friend is another self**), that friendship also is thought to consist in one or other of these feelings, and the possession of them is thought to be the test of a friend.

Whether a man can be said actually to feel friendship for himself is a question that may be dismissed for the present; though it may be held that he can do so in so far⁴ as he is a dual or composite being, and because very intense friendship resembles self regard. [7]